

ส่วนที่ 3

ฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน

13 ข้อมูลทางการเงินที่สำคัญ

13.1 งบการเงิน

13.1.1 ข้อมูลสำหรับผู้สอบบัญชีสำหรับงบการเงินของบริษัทและงบการเงินรวม

งบการเงินปี 2559

นางกิงกาญจน์ อัครรังสฤษฎ์ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เลขทะเบียน 4496 จาก บริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด

งบการเงินปี 2560

นางกิงกาญจน์ อัครรังสฤษฎ์ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เลขทะเบียน 4496 จาก บริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด

งบการเงินปี 2561

นางกิงกาญจน์ อัครรังสฤษฎ์ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เลขทะเบียน 4496 จาก บริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด

13.1.2 สรุปรายงานการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งผู้สอบบัญชีได้ให้ความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข และมีข้อสังเกตดังรายละเอียดดังนี้

ผู้สอบบัญชีได้ให้ความเห็นสำหรับงบการเงินปี 2559 ดังนี้

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินรวมของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย (กลุ่มบริษัท) ซึ่งประกอบด้วยงบแสดงฐานะการเงินรวม ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2559 งบกำไรขาดทุนรวม งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้นรวมและงบกระแสเงินสดรวม สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันและหมายเหตุประกอบงบการเงินรวม รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ และได้ตรวจสอบงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) ด้วยเช่นกัน

ข้าพเจ้าเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2559 ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดสำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย และเฉพาะของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากกลุ่มบริษัทตามข้อกำหนดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบงบการเงิน และข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณอื่น ๆ ตามที่ระบุในข้อกำหนดนั้นด้วย ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้ามิได้แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขต่อกรณีต่อไปนี้แต่อย่างใด

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อต่อไปนี้

1. คดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญ

- ก. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 33 บริษัทมีคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าเรื่องค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) กับบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) (“ทีโอที”) โดยบริษัทได้บันทึกค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ในอัตราค่าเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคม (Interconnection Charge) ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2549 ถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2550 ไว้แล้วในงบการเงินจำนวน 1,973 ล้านบาท และเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2550 บริษัทได้แจ้งยกเลิกข้อตกลงการเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคมเดิมทั้งสองฉบับ (Access Charge) บริษัทจึงมิได้บันทึกค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2550 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2559 ในงบการเงิน เพราะฝ่ายบริหารเห็นว่าภาระที่จะต้องชำระค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ตามข้อตกลงเดิมได้สิ้นสุดลง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันทีโอทียังมิได้เข้าทำสัญญาเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคม (Interconnection Charge) กับบริษัท นอกจากนี้ ทีโอทีได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองกลาง เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2554 และคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2554 เรียกร้องให้บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (“กสท”) และบริษัทร่วมกันชำระค่าเสียหายจากค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ถึงวันที่ 9 พฤษภาคม 2554 (วันฟ้อง) พร้อมภาษีมูลค่าเพิ่มและดอกเบี้ยรวมเป็นจำนวนประมาณ 113,319 ล้านบาท ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2557 ทีโอทีได้ยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องโดยแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนค่าเสียหายจนถึงวันที่ 10 กรกฎาคม 2557 พร้อมภาษีมูลค่าเพิ่มและดอกเบี้ยเป็นจำนวนเงินประมาณ 245,638 ล้านบาท จากความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายของบริษัท ผู้บริหารของบริษัทมีความเชื่อมั่นว่าบริษัทไม่มีภาระที่จะต้องชำระค่าเชื่อมโยงโครงข่าย (Access Charge) ตามข้อตกลงเดิมที่ทีโอทีเรียกร้อง เนื่องจากเชื่อว่าข้อตกลงเดิสดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายในปัจจุบัน (ประกาศของกทช.) และบริษัทได้มีหนังสือบอกเลิกข้อตกลงเดิมแล้ว ขณะนี้ข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกฎหมายและคดีฟ้องร้องอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาตัดสินของศาล ซึ่งผลของข้อพิพาทดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และขึ้นอยู่กับผลการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในอนาคต
- ข. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 34 บริษัทและบริษัทย่อยแห่งหนึ่งมีข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญกับ กสท ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ตอบแทนตามสัญญาให้ดำเนินการให้บริการวิทยุคมนาคมระบบเซลลูลาร์ของบริษัท ขณะนี้ข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาของศาลและกระบวนการทางอนุญาโตตุลาการ ผลของข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และขึ้นอยู่กับกระบวนการยุติธรรมในอนาคต
- ค. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 35 บริษัทมีข้อพิพาทกับ กสท เกี่ยวกับเครื่องและอุปกรณ์โทรคมนาคม เนื่องจากบริษัทได้ติดตั้งและเชื่อมต่อเครื่องและอุปกรณ์ย่านความถี่ 2.1 GHz ของบริษัทย่อยบนเครื่องและอุปกรณ์ตามสัญญาสัมปทาน ขณะนี้ข้อพิพาทดังกล่าวอยู่ภายใต้กระบวนการทางอนุญาโตตุลาการ ซึ่งผลของข้อพิพาทดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และขึ้นอยู่กับกระบวนการยุติธรรมในอนาคต

2. ความเสี่ยงจากข้อกำหนดและการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโทรคมนาคมที่สำคัญบางประการ

ก. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 36 เรื่อง ความเสี่ยงจากข้อกำหนดและการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโทรคมนาคมที่สำคัญบางประการ บริษัทและบริษัทย่อยมีความเสี่ยงในเรื่องดังกล่าวซึ่งรวมถึงสัญญาสัมปทานกับ กสท ในการดำเนินงานให้บริการวิทยุคมนาคมระบบเซลลูลาร์ในย่านความถี่ 800 MHz และ 1800 MHz จะสิ้นสุดในวันที่ 15 กันยายน 2561 และใบอนุญาตประกอบกิจการโทรคมนาคมเคลื่อนที่สากลย่าน 2.1 GHz ของบริษัทย่อยจะสิ้นสุดในวันที่ 6 ธันวาคม 2570 ดังนั้น กระบวนการในการได้รับใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ใหม่เพียงพอและมีต้นทุนการได้มาที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการประกอบกิจการโทรศัพท์เคลื่อนที่จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อบริษัทและบริษัทย่อยในการดำเนินธุรกิจในการโทรคมนาคม

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบคือเรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบที่ได้กล่าวไว้ในส่วนของ ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ซึ่งได้รวมความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ด้วย การปฏิบัติงานของข้าพเจ้าได้รวมวิธีการตรวจสอบที่ออกแบบมาเพื่อตอบสนองต่อการประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในงบการเงิน ผลของวิธีการตรวจสอบของข้าพเจ้า ซึ่งได้รวมวิธีการตรวจสอบสำหรับเรื่องเหล่านี้ด้วยได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินโดยรวม

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบสำหรับแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

หนึ่งสินที่อาจเกิดขึ้นจากคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญ

ตามที่กล่าวในวรรคข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น เกี่ยวกับคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญและตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 33 ข้อ 34 และ ข้อ 35 บริษัทและบริษัทย่อยแห่งหนึ่งมีคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญดังกล่าว

ขณะนี้ข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามกฎหมาย และคดีฟ้องร้องอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งผลของข้อพิพาททางการค้าและคดีฟ้องร้องดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และขึ้นอยู่กับผลการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในอนาคต ซึ่งรวมถึงความไม่แน่นอนเกี่ยวกับระยะเวลาและจำนวนเงินอันอาจเกิดจากผลของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้า ฝ่ายบริหารจึงจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมากในการพิจารณาซึ่งรวมถึงการพิจารณาข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าเพื่อใช้ในการประมาณการหนี้สินจากความเสียหายเนื่องจากความไม่แน่นอนและความซับซ้อนของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าดังกล่าว จึงได้กำหนดเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ข้าพเจ้าได้สอบถามฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยเกี่ยวกับกระบวนการรวบรวม ติดตาม และประเมินผลข้อพิพาทและคดีฟ้องร้องต่าง ๆ ที่สำคัญของบริษัทและบริษัทย่อย และประเมินการใช้ดุลยพินิจของฝ่ายบริหารในการประเมินผลของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวโดยทำการตรวจสอบซึ่งรวมถึงวิธีการต่อไปนี้

ก) สอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยเกี่ยวกับคดีความและข้อพิพาทที่สำคัญดังกล่าว

- ข) สอบทานหนังสือยืนยันคดีความและข้อพิพาทจากทนายความภายนอกบริษัทและบริษัทย่อยและประเมินผลของหนังสือยืนยันดังกล่าว สอบถามรายละเอียดความคืบหน้าของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าทั้งหมดจากฝ่ายกฎหมายและฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อย ตลอดจนวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการประเมินและพิจารณาประมาณการหนี้สินจากคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้า รวมถึงสอบทานรายงานความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายภายนอกของบริษัทและบริษัทย่อยซึ่งใช้ประกอบการพิจารณาของฝ่ายบริหาร
- ค) ประเมินการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวม

การประเมินการด้อยค่าของสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัคซีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการโทรคมนาคมระบบเซลลูลาร์

ตามที่กล่าวไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 13 และ 14 การประเมินการด้อยค่าของสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัคซีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการโทรคมนาคมระบบเซลลูลาร์ของบริษัทและบริษัทย่อยจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจที่สำคัญของฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ผลการดำเนินงานในอนาคต การประเมินแผนงานในอนาคตในการจัดการและการใช้งานสินทรัพย์ดังกล่าว การดูแลรักษาและการลงทุนในอนาคต และการกำหนดอัตราคิดลดและสมมติฐานที่สำคัญ ดังนั้นจึงมีความไม่แน่นอนของประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตซึ่งใช้ในการประเมินการด้อยค่าของสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัคซีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการโทรคมนาคมระบบเซลลูลาร์

ข้าพเจ้าได้ประเมินการพิจารณาการด้อยค่าของสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัคซีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการโทรคมนาคมระบบเซลลูลาร์ของฝ่ายบริหาร โดยประเมินการกำหนดหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดและแบบจำลองทางการเงินที่ฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยเลือกใช้โดยการทำความเข้าใจกระบวนการพิจารณาของฝ่ายบริหารว่าสอดคล้องตามลักษณะการให้ประโยชน์และคาดการณ์การให้ประโยชน์ในอนาคตของสินทรัพย์หรือไม่ ข้าพเจ้าได้ทำความเข้าใจและประเมินในเรื่องดังต่อไปนี้

- ก) สมมติฐานที่ใช้ในการจัดทำแผนและคาดการณ์กระแสเงินสดในอนาคตของบริษัทและบริษัทย่อย โดยการทำ ความเข้าใจกระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตดังกล่าว เปรียบเทียบสมมติฐานดังกล่าวกับแหล่งข้อมูลภายนอกที่มีและข้อมูลภายในที่บริษัทและบริษัทย่อยมีสอบทานประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตดังกล่าวกับข้อมูลการประมาณการที่ได้รับการอนุมัติจากฝ่ายบริหารและแผนงานธุรกิจของ บริษัทและบริษัทย่อย และพิจารณาความแม่นยำของประมาณการกระแสเงินสดในอดีตกับผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
- ข) อัตราคิดลด โดยเปรียบเทียบต้นทุนถ่วงเฉลี่ยของเงินทุนของบริษัท และเปรียบเทียบกับต้นทุนถ่วงเฉลี่ยของเงินทุนของบริษัทอื่นในอุตสาหกรรม
- ค) สมมติฐานและวิธีการที่ฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยใช้ในการคำนวณมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของสินทรัพย์

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้ประเมินการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหารของบริษัทและบริษัทย่อยเกี่ยวกับการประเมินการด้อยค่าของสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัญชีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการโทรคมนาคมระบบเซลลูลาร์

การรับรู้รายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่

ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 4.1 นโยบายการบัญชีของการรับรู้รายได้ บริษัทและบริษัทย่อยมีโครงสร้างการกำหนดราคาและเงื่อนไขการเรียกเก็บค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองการใช้งานของผู้ใช้บริการ และมีจำนวนรายการการให้บริการที่มีนัยสำคัญ สถานการณ์การแข่งขันในอุตสาหกรรมโทรคมนาคมไร้สายที่มากขึ้น ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงพิจารณาเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในเรื่องมูลค่าและเวลาในการรับรู้รายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่

ข้าพเจ้าได้ทำการตรวจสอบซึ่งรวมถึงการประเมินนโยบายการบัญชีของบริษัทและบริษัทย่อยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้รายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ การประเมินความมีประสิทธิภาพของการควบคุมทั่วไปของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมและการประเมินความมีประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายในของบริษัทและบริษัทย่อยที่เกี่ยวข้องกับวงจรรายได้ค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่และเวลาที่เหมาะสมของการบันทึกรายได้ค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ สุ่มตรวจสอบเอกสารประกอบรายการรายได้ที่เกิดขึ้นในระหว่างปีและช่วงใกล้สิ้นปี วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลบัญชีรายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบแยกย่อย และตรวจสอบรายการบันทึกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับบัญชีรายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่บันทึกผ่านสมุดรายวันทั่วไป

ผู้สอบบัญชีได้ให้ความเห็นสำหรับงบการเงินปี 2560 ดังนี้

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินรวมของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย (กลุ่มบริษัท) ซึ่งประกอบด้วยงบแสดงฐานะการเงินรวม ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2560 งบกำไรขาดทุนรวม งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้นรวมและงบกระแสเงินสดรวมสำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันและหมายเหตุประกอบงบการเงินรวม รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ และได้ตรวจสอบงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) ด้วยเช่นกัน

ข้าพเจ้าเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2560 ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดสำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย และเฉพาะของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในวรรค ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากกลุ่มบริษัทตามข้อกำหนดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบงบการเงิน และข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณอื่น ๆ ตามที่ระบุในข้อกำหนดนั้นด้วย ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้ามิได้แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขต่อกรณีต่อไปนี้แต่อย่างใด

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อต่อไปนี้

1. คดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญ

ก. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 33 บริษัทมีคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าเรื่องค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) กับบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) (“ทีโอที”) โดยบริษัทได้บันทึกค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ในอัตราค่าเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคม (Interconnection Charge) ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2549 ถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2550 ไว้แล้วในงบการเงินจำนวน 1,973 ล้านบาท และเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2550 บริษัทได้แจ้งยกเลิกข้อตกลงการเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคมเดิมทั้งสองฉบับ (Access Charge) บริษัทจึงมิได้บันทึกค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2550 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2560 ในงบการเงิน เพราะฝ่ายบริหารเห็นว่าภาระที่จะต้องชำระค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ตามข้อตกลงเดิมได้สิ้นสุดลง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันทีโอทียังมิได้เข้าทำสัญญาเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคม (Interconnection Charge) กับบริษัท นอกจากนี้ ทีโอทีได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองกลาง เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2554 และคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2554 เรียกร้องให้บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (“กสท”) และบริษัทร่วมกันชำระค่าเสียหายจากค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ถึงวันที่ 9 พฤษภาคม 2554 (วันฟ้อง) พร้อมภาษีมูลค่าเพิ่มและดอกเบี้ยรวมเป็นจำนวนประมาณ 113,319 ล้านบาท ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2557 ทีโอทีได้ยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องโดยแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนค่าเสียหายจนถึงวันที่ 10 กรกฎาคม 2557 พร้อมภาษีมูลค่าเพิ่มและดอกเบี้ยเป็นจำนวนเงินประมาณ 245,638 ล้านบาท จากความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายของบริษัท ผู้บริหารของบริษัทมีความเชื่อมั่นว่าบริษัทไม่มีภาระที่จะต้องชำระค่าเชื่อมโยงโครงข่าย (Access Charge) ตามข้อตกลงเดิมที่ทีโอทีเรียกร้อง เนื่องจากเชื่อว่าข้อตกลงเดิมดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายในปัจจุบัน (ประกาศของ กสทท.) และบริษัทได้มีหนังสือบอกเลิกข้อตกลงเดิมแล้ว ขณะนี้ข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกฎหมาย และคดีฟ้องร้องอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาตัดสินของศาล ซึ่งผลของข้อพิพาทดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และขึ้นอยู่กับผลการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในอนาคต

ข. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 34 บริษัทและบริษัทย่อยแห่งหนึ่งมีข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญกับ กสท ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ตอบแทนตามสัญญาให้ดำเนินการให้บริการวิทยุคมนาคมระบบเซลลูลาร์ของบริษัท ขณะนี้ข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาของศาลและกระบวนการทางอนุญาโตตุลาการ ผลของข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และขึ้นอยู่กับกระบวนการยุติธรรมในอนาคต

ค. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 35 บริษัทมีข้อพิพาทกับ กสท เกี่ยวกับเครื่องและอุปกรณ์โทรคมนาคม เนื่องจากบริษัทได้ติดตั้งและเชื่อมต่อเครื่องและอุปกรณ์ย่านความถี่ 2.1 GHz ของบริษัทย่อยบนเครื่องและอุปกรณ์ตามสัญญาสัมปทาน ขณะนี้ข้อพิพาทดังกล่าวอยู่ภายใต้กระบวนการทางอนุญาโตตุลาการ ซึ่งผลของข้อพิพาทดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และขึ้นอยู่กับกระบวนการยุติธรรมในอนาคต

2. ความเสี่ยงจากข้อกำหนดและการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโทรคมนาคมที่สำคัญบางประการ

ก. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 36 เรื่อง ความเสี่ยงจากข้อกำหนดและการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโทรคมนาคมที่สำคัญบางประการ บริษัทและบริษัทย่อยมีความเสี่ยงในเรื่องดังกล่าวซึ่งรวมถึงสัญญาสัมปทานกับ กสท ในการดำเนินงานให้บริการวิทยุคมนาคมระบบเซลลูลาร์ในย่านความถี่ 800 MHz และ 1800 MHz จะสิ้นสุดในวันที่ 15 กันยายน 2561 และใบอนุญาตประกอบกิจการโทรคมนาคมเคลื่อนที่สากลย่าน 2.1 GHz ของบริษัทย่อยจะสิ้นสุดในวันที่ 6 ธันวาคม 2570 ดังนั้น กระบวนการในการได้รับใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ใหม่เพียงพอและมีต้นทุนการได้มาที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการประกอบกิจการโทรศัพท์เคลื่อนที่จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อบริษัทและบริษัทย่อยในการดำเนินธุรกิจในการโทรคมนาคม

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบคือเรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบที่ได้กล่าวไว้ในวรรค ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ซึ่งได้รวมความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ด้วย การปฏิบัติงานของข้าพเจ้าได้รวมวิธีการตรวจสอบที่ออกแบบมาเพื่อตอบสนองต่อการประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในงบการเงิน ผลของวิธีการตรวจสอบของข้าพเจ้า ซึ่งได้รวมวิธีการตรวจสอบสำหรับเรื่องเหล่านี้ด้วย ได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินโดยรวม

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบสำหรับแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

หนี้สินที่อาจเกิดขึ้นจากคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญ

ตามที่กล่าวในวรรคข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น เกี่ยวกับคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญและตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 33 ข้อ 34 และ ข้อ 35 บริษัทและบริษัทย่อยแห่งหนึ่งมีคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญดังกล่าว

ขณะนี้ข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามกฎหมาย และคดีฟ้องร้องอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งผลของข้อพิพาททางการค้าและคดีฟ้องร้องดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และขึ้นอยู่กับผลการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในอนาคต ซึ่งรวมถึงความไม่แน่นอนเกี่ยวกับระยะเวลาและจำนวนเงินอันอาจเกิดจากผลของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้า ฝ่ายบริหารจึงจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมากในการพิจารณาซึ่งรวมถึงการพิจารณาข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าเพื่อใช้ในการประมาณการหนี้สินจากความเสียหาย เนื่องจากความไม่แน่นอนและความซับซ้อนของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าดังกล่าว จึงได้กำหนดเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ข้าพเจ้าได้สอบถามฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยเกี่ยวกับกระบวนการรวบรวม ติดตาม และประเมินผลข้อพิพาทและคดีฟ้องร้องต่าง ๆ ที่สำคัญของบริษัทและบริษัทย่อย และประเมินการใช้ดุลยพินิจของฝ่ายบริหารในการประเมินผลของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวโดยทำการตรวจสอบซึ่งรวมถึงวิธีการต่อไปนี้

ก) สอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยเกี่ยวกับคดีความและข้อพิพาทที่สำคัญดังกล่าว

- ข) สอบทานหนังสือยืนยันคดีความและข้อพิพาทที่สำคัญจากทนายความภายนอกบริษัทและบริษัทย่อยและประเมินผลของหนังสือยืนยันดังกล่าว สอบถามรายละเอียดความคืบหน้าของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญจากฝ่ายกฎหมายและฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อย ตลอดจนวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการประเมินและพิจารณาประมาณการหนี้สินจากคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้า รวมถึงสอบทานรายงานความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายภายนอกของบริษัทและบริษัทย่อยซึ่งใช้ประกอบการพิจารณาของฝ่ายบริหาร
- ค) ประเมินการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวม

การประเมินการด้อยค่าของสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัตชีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการโทรคมนาคมระบบเซลลูลาร์

ตามที่กล่าวไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 13 และ 14 การประเมินการด้อยค่าของสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัตชีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการโทรคมนาคมระบบเซลลูลาร์ของบริษัทและบริษัทย่อยจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจที่สำคัญของฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ผลการดำเนินงานในอนาคต การประเมินแผนงานในอนาคตในการจัดการและใช้งานสินทรัพย์ดังกล่าว การดูแลรักษาและการลงทุนในอนาคต และการกำหนดอัตราคิดลดและสมมติฐานที่สำคัญ ดังนั้นจึงมีความไม่แน่นอนของประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตซึ่งใช้ในการประเมินการด้อยค่าของสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัตชีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการโทรคมนาคมระบบเซลลูลาร์

ข้าพเจ้าได้ประเมินการพิจารณาการด้อยค่าของสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัตชีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการโทรคมนาคมระบบเซลลูลาร์ของฝ่ายบริหาร โดยประเมินการกำหนดหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดและแบบจำลองทางการเงินที่ฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยเลือกใช้โดยการทำความเข้าใจกระบวนการพิจารณาของฝ่ายบริหารว่าสอดคล้องตามลักษณะการให้ประโยชน์และคาดการณ์การให้ประโยชน์ในอนาคตของสินทรัพย์หรือไม่ ตลอดจนการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญภายในในการทำ ความเข้าใจและประเมินในเรื่องดังต่อไปนี้

- ก) สมมติฐานที่ใช้ในการจัดทำแผนและคาดการณ์กระแสเงินสดในอนาคตของบริษัทและบริษัทย่อย โดยการทำ ความเข้าใจกระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตดังกล่าว เปรียบเทียบสมมติฐานดังกล่าวกับแหล่งข้อมูลภายนอกที่มีและข้อมูลภายในที่บริษัทและบริษัทย่อยมีสอบทานประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตดังกล่าวกับข้อมูลการประมาณการที่ได้รับการอนุมัติจากฝ่ายบริหารและแผนงานธุรกิจของบริษัทและบริษัทย่อย และพิจารณาความแม่นยำของประมาณการกระแสเงินสดในอดีตกับผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง
- ข) อัตราคิดลด โดยเปรียบเทียบกับต้นทุนถ่วงเฉลี่ยของเงินทุนของบริษัท และเปรียบเทียบกับต้นทุนถ่วงเฉลี่ยของเงินทุนของบริษัทอื่นในอุตสาหกรรม
- ค) สมมติฐานและวิธีการที่ฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยใช้ในการคำนวณมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของสินทรัพย์

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้ประเมินการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหารของบริษัทและบริษัทย่อยเกี่ยวกับการประเมินการด้อยค่าของสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัญชีและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการโทรคมนาคมระบบเซลลูลาร์

การรับรู้รายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่

ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 4.1 นโยบายการบัญชีของการรับรู้รายได้ บริษัทและบริษัทย่อยมีโครงสร้างการกำหนดราคาและเงื่อนไขการเรียกเก็บค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองการใช้งานของผู้ใช้บริการ และมีจำนวนรายการการให้บริการที่มีนัยสำคัญ สถานการณ์การแข่งขันในอุตสาหกรรมโทรคมนาคมไร้สายที่มากขึ้น ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงพิจารณาเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในเรื่องมูลค่าและเวลาในการรับรู้รายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่

ข้าพเจ้าได้ทำการตรวจสอบซึ่งรวมถึงการประเมินนโยบายการบัญชีของบริษัทและบริษัทย่อยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้รายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ การประเมินความมีประสิทธิภาพของการควบคุมทั่วไปของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมและการประเมินความมีประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายในของบริษัทและบริษัทย่อยที่เกี่ยวข้องกับวงจรรายได้ค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่และเวลาที่เหมาะสมของการบันทึกรายได้ค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ สุ่มตรวจสอบเอกสารประกอบรายการรายได้ที่เกิดขึ้นในระหว่างปีและช่วงใกล้สิ้นปี วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลบัญชีรายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบแยกย่อย และตรวจสอบรายการบันทึกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับบัญชีรายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่บันทึกผ่านใบสำคัญทั่วไป

ผู้สอบบัญชีได้ให้ความเห็นสำหรับงบการเงินปี 2561 ดังนี้

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินรวมของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย (กลุ่มบริษัท) ซึ่งประกอบด้วยงบแสดงฐานะการเงินรวม ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561 งบกำไรขาดทุนรวม งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จรวม งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้นรวมและงบกระแสเงินสดรวมสำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันและหมายเหตุประกอบงบการเงินรวม รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ และได้ตรวจสอบงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) ด้วยเช่นกัน

ข้าพเจ้าเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561 ผลการดำเนินงานและ กระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทย่อย และเฉพาะของบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในวรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากกลุ่มบริษัทตามข้อกำหนดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบงบการเงิน และข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณอื่นๆ ตามที่ระบุในข้อกำหนดนั้นด้วย ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้ามิได้แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขต่อกรณีต่อไปนี้แต่อย่างใด

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อต่อไปนี้

1. คดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญ

ก. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 33 บริษัทฯมีคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าเรื่องค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) กับบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) (“ทีโอที”) โดยบริษัทฯได้บันทึกค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ในอัตราค่าเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคม (Interconnection Charge) ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2549 ถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2550 ไว้แล้วในงบการเงินจำนวน 1,973 ล้านบาท และเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2550 บริษัทฯได้แจ้งยกเลิกข้อตกลงการเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคมเดิมทั้งสองฉบับ (Access Charge) บริษัทฯจึงมิได้บันทึกค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2550 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2561 ในงบการเงิน เพราะฝ่ายบริหารเห็นว่าภาระที่จะต้องชำระค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ตามข้อตกลงเดิมได้สิ้นสุดลง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันทีโอทียังมีได้เข้าทำสัญญาเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคม (Interconnection Charge) กับบริษัทฯ นอกจากนี้ ทีโอทีได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองกลาง เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2554 และคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2554 เรียกร้องให้บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (“กสท”) และบริษัทฯร่วมกันชำระค่าเสียหายจากค่าเชื่อมโยงโครงข่ายโทรคมนาคม (Access Charge) ถึงวันที่ 9 พฤษภาคม 2554 (วันฟ้อง) พร้อมภาษีมูลค่าเพิ่มและดอกเบี้ยรวมเป็นจำนวนประมาณ 113,319 ล้านบาท ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2557 ทีโอทีได้ยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องโดยแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนค่าเสียหายจนถึงวันที่ 10 กรกฎาคม 2557 พร้อมภาษีมูลค่าเพิ่มและดอกเบี้ยเป็นจำนวนเงินประมาณ 245,638 ล้านบาท จากความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายของบริษัทฯ ผู้บริหารของบริษัทฯมีความเชื่อมั่นว่าบริษัทฯไม่มีภาระที่จะต้องชำระค่าเชื่อมโยงโครงข่าย (Access Charge) ตามข้อตกลงเดิมที่ทีโอทีเรียกร้อง เนื่องจากเชื่อว่าข้อตกลงเดิมดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายในปัจจุบัน (ประกาศของกสทฯ) และบริษัทฯได้มีหนังสือบอกเลิกข้อตกลงเดิมแล้ว ขณะนี้ข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามกฎหมาย และคดีฟ้องร้องอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาตัดสินของศาล ซึ่งผลของข้อพิพาทดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และขึ้นอยู่กับผลการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในอนาคต

ข. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 35 บริษัทฯมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการชำระผลประโยชน์ตอบแทนเพิ่มเติม (ภาษีสรรพสามิต) ตามสัญญาสัมปทานและข้อพิพาทเกี่ยวกับการคิดผลประโยชน์ตอบแทนเพิ่มเติมจากรายได้ค่าเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคมที่บริษัทฯได้รับจากผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมบางรายที่เข้ามาใช้โครงข่ายโทรคมนาคมของบริษัทฯ หลังประกาศ กทช. ว่าด้วยการเชื่อมต่อโครงข่ายมีผลใช้บังคับ กับ กสท และคดีฟ้องร้องอื่นๆ ขณะนี้ข้อพิพาทและคดีต่างๆดังกล่าวอยู่ภายใต้กระบวนการทางอนุญาโตตุลาการและศาล ซึ่งผลของข้อพิพาทและคดีต่างๆดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และขึ้นอยู่กับกระบวนการยุติธรรมในอนาคต

2. ความเสี่ยงจากข้อกำหนดและการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโทรคมนาคมที่สำคัญ

ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 36 บริษัทฯและบริษัทย่อยมีความเสี่ยงจากข้อกำหนดและการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโทรคมนาคมที่สำคัญบางประการ รวมถึงการดำเนินการภายใต้ใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ที่มีต้นทุนการได้มาที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการประกอบกิจการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีความสำคัญอย่างมากต่อกลุ่มบริษัทในการดำเนินธุรกิจในการโทรคมนาคมในปัจจุบัน

3. คดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่อยู่ภายใต้สัญญาฉบับข้อพิพาท

- ก. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 34.1 บริษัทฯ และบริษัท ดีแทค ไตรเน็ต จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทย่อย (“ดีแทค ไตรเน็ต”) ได้ลงนามในสัญญาฉบับข้อพิพาทและให้บริการเกี่ยวกับเสาโทรคมนาคมกับ กสท โดยตกลงที่จะรับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับกรรมสิทธิ์ในเสาโทรคมนาคมทั้งหมดระหว่างบริษัทฯ และ กสท และให้ดีแทค ไตรเน็ต ได้ให้บริการพื้นที่เสาโทรคมนาคมเหล่านั้นเพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจต่อไป โดยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนี้ได้รับการยุติกระบวนการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการและจำหน่ายคดีออกจากสารบบความและได้รับการถอนอุทธรณ์คำพิพากษาและจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ
- ข. ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 34.2 กสท บริษัทฯ และ ดีแทค ไตรเน็ต ได้เข้าลงนามในสัญญาฉบับข้อพิพาทโดยมีผลเป็นการยุติข้อพิพาทที่มีอยู่ระหว่างบริษัทฯ และ กสท. เป็นส่วนใหญ่ซึ่งรวมถึงข้อพิพาทที่เป็นคดีความแล้ว และข้อพิพาทหรือข้อเรียกร้องที่ กสท อาจเรียกร้องต่อบริษัทฯ ในอนาคตภายใต้สัญญาสัมปทานแต่ไม่รวมถึงข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการชำระผลประโยชน์ตอบแทนเพิ่มเติม (ภาษีสรรพสามิต) ตามสัญญาสัมปทาน และข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการคิดผลประโยชน์ตอบแทนเพิ่มเติมจากรายได้ค่าเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคมที่บริษัทฯ ได้รับจากผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมบางรายที่เข้ามาใช้โครงข่ายโทรคมนาคมของบริษัทฯ หลังประกาศ กทช. ว่าด้วยการเชื่อมต่อโครงข่ายมีผลใช้บังคับ สัญญาฉบับข้อพิพาทนี้มีผลผูกพันต่อคู่สัญญาตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้และจะมีผลเป็นการระงับข้อพิพาทต่อไปก็ต่อเมื่อบริษัทฯ ได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทฯ แล้ว ทั้งนี้ บริษัทฯ ได้บันทึกค่าตอบแทนเพื่อการระงับข้อพิพาทดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น 9,510 ล้านบาท ตามที่ระบุในสัญญาในงบกำไรขาดทุนแล้ว

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบคือเรื่องต่างๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบที่ได้กล่าวไว้ในวรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ซึ่งได้รับความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ด้วย การปฏิบัติงานของข้าพเจ้าได้รวมวิธีการตรวจสอบที่ออกแบบมาเพื่อตอบสนองต่อการประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในงบการเงิน ผลของวิธีการตรวจสอบของข้าพเจ้า ซึ่งได้รวมวิธีการตรวจสอบสำหรับเรื่องเหล่านี้ด้วย ได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินโดยรวม

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบสำหรับแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

หนี้สินที่อาจเกิดขึ้นจากคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญ

ตามที่กล่าวในวรรคข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น เกี่ยวกับคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญและตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 33 และ ข้อ 35 บริษัทฯ มีคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญดังกล่าว

ขณะนี้ข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามกฎหมาย และคดีฟ้องร้องอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาตัดสินของศาล ซึ่งผลของข้อพิพาททางการค้าและคดีฟ้องร้องดังกล่าวยังไม่สามารถระบุได้และ

ขึ้นอยู่กับผลการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในอนาคต ซึ่งรวมถึงความไม่แน่นอนเกี่ยวกับระยะเวลา และจำนวนเงินอันอาจเกิดจากผลของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้า ฝ่ายบริหารจึงจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมากในการพิจารณาซึ่งรวมถึงการพิจารณาข้อกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าเพื่อใช้ในการประมาณการหนี้สินจากความเสียหาย เนื่องจากความไม่แน่นอนและความซับซ้อนของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าดังกล่าว จึงได้กำหนดเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ข้าพเจ้าได้สอบถามฝ่ายบริหารเกี่ยวกับกระบวนการรวบรวม ติดตาม และประเมินผลข้อพิพาทและคดีฟ้องร้องต่างๆที่สำคัญของบริษัทฯ และประเมินการใช้ดุลยพินิจของฝ่ายบริหารในการประเมินผลของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าดังกล่าวโดยทำการตรวจสอบซึ่งรวมถึงวิธีการต่อไปนี้

- ก. สอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากฝ่ายบริหารของบริษัทฯ เกี่ยวกับคดีความและข้อพิพาทที่สำคัญดังกล่าว
- ข. สอบทานหนังสือยืนยันคดีความและข้อพิพาทที่สำคัญจากทนายความภายนอกบริษัทฯ และประเมินผลของหนังสือยืนยันดังกล่าว สอบถามรายละเอียดความคืบหน้าของคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญจากฝ่ายกฎหมายและฝ่ายบริหารของบริษัทฯ ตลอดจนวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการประเมินและพิจารณาประมาณการหนี้สินจากคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้า รวมถึงสอบทานรายงานความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายภายนอกของบริษัทฯ ซึ่งใช้ประกอบการพิจารณาของฝ่ายบริหาร
- ค. ประเมินการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีฟ้องร้องและข้อพิพาททางการค้าที่สำคัญในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวม

การประเมินการด้อยค่าของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อการให้บริการโทรคมนาคมเคลื่อนที่

ตามที่กล่าวไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 13 การประเมินการด้อยค่าของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อการให้บริการโทรคมนาคมเคลื่อนที่ของบริษัทฯ และบริษัทย่อยจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจที่สำคัญของฝ่ายบริหารของบริษัทฯ และบริษัทย่อยที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ผลการดำเนินงานในอนาคต การประเมินแผนงานในอนาคตในการจัดการและการใช้งานสินทรัพย์ดังกล่าว การดูแลรักษาและการลงทุนในอนาคต และการกำหนดอัตราคิดลดและสมมติฐานที่สำคัญ ดังนั้นจึงมีความไม่แน่นอนของประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตซึ่งใช้ในการประเมินการด้อยค่าของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อการให้บริการโทรคมนาคมเคลื่อนที่

ข้าพเจ้าได้ประเมินการพิจารณาการด้อยค่าของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อการให้บริการโทรคมนาคมเคลื่อนที่ของฝ่ายบริหาร โดยประเมินการกำหนดหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดและแบบจำลองทางการเงินที่ฝ่ายบริหารของบริษัทฯ และบริษัทย่อยเลือกใช้โดยการทำความเข้าใจกระบวนการพิจารณาของฝ่ายบริหารว่าสอดคล้องตามลักษณะการให้ประโยชน์และคาดการณ์การให้ประโยชน์ในอนาคตของสินทรัพย์หรือไม่ ตลอดจนการทำความเข้าใจและประเมินในเรื่องดังต่อไปนี้

- ก. สมมติฐานที่ใช้ในการจัดทำแผนและคาดการณ์กระแสเงินสดในอนาคตของบริษัทฯ และบริษัทย่อย โดย การทำความเข้าใจกระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตดังกล่าว เปรียบเทียบสมมติฐานดังกล่าวกับแหล่งข้อมูลภายนอกที่มีและข้อมูลภายในที่บริษัทฯ และบริษัทย่อยมี สอบทานประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตดังกล่าวกับข้อมูลการประมาณการที่ได้รับการอนุมัติจากฝ่ายบริหารและแผนงานธุรกิจของบริษัทฯ และบริษัทย่อย และพิจารณาความแม่นยำของประมาณการกระแสเงินสดในอดีตกับผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง

- ข. อัตราคิดลด โดยเปรียบเทียบต้นทุนถัวเฉลี่ยของเงินทุนของบริษัทและบริษัทย่อย และเปรียบเทียบกับต้นทุนถัวเฉลี่ยของเงินทุนของบริษัทอื่นในอุตสาหกรรม
- ค. สมมติฐานและวิธีการที่ฝ่ายบริหารของบริษัทและบริษัทย่อยใช้ในการคำนวณมูลค่ายุติธรรมคาดว่าจะได้รับคืนของสินทรัพย์

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้ประเมินการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหารของบริษัทและบริษัทย่อยเกี่ยวกับการประเมินการด้อยค่าของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อการให้บริการโทรคมนาคมเคลื่อนที่

การรับรู้รายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่

ตามที่กล่าวในหมายเหตุประกอบงบการเงินรวมข้อ 4.1 นโยบายการบัญชีของการรับรู้รายได้ บริษัทและบริษัทย่อยมีโครงสร้างการกำหนดราคาและเงื่อนไขการเรียกเก็บค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองการใช้งานของผู้ใช้บริการ และมีจำนวนรายการการให้บริการที่มีนัยสำคัญ สถานการณ์การแข่งขันในอุตสาหกรรมโทรคมนาคมเคลื่อนที่ที่มากขึ้น ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงพิจารณาเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในเรื่องมูลค่ายุติธรรมและเวลาในการรับรู้รายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่

ข้าพเจ้าได้ทำการตรวจสอบซึ่งรวมถึงการประเมินนโยบายการบัญชีของบริษัทและบริษัทย่อยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้รายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ การประเมินความมีประสิทธิภาพของการควบคุมทั่วไปของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมและการประเมินความมีประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายในของบริษัทและบริษัทย่อยที่เกี่ยวข้องกับวงจรรายได้ค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่และเวลาที่เหมาะสมของการบันทึกรายได้ค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ สุ่มตรวจสอบเอกสารประกอบรายการรายได้ที่เกิดขึ้นในระหว่างปีและช่วงใกล้เคียงปี วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลบัญชีรายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบแยกย่อย และตรวจสอบรายการบันทึกบัญชีที่เกี่ยวข้องกับบัญชีรายได้จากการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่บันทึกผ่านใบสำคัญทั่วไป

13.1.3 ตารางสรุปงบการเงินรวม

งบแสดงฐานะการเงิน

	2559		2560		2561	
	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
สินทรัพย์						
สินทรัพย์หมุนเวียน						
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	18,293.45	15.9	26,047.62	22.7	14,090.27	9.3
ลูกหนี้การค้าและลูกหนี้อื่น	8,983.70	7.8	8,589.79	7.5	7,831.40	5.2
สินค้าคงเหลือ	2,063.29	1.8	1,953.53	1.7	2,128.41	1.4
ต้นทุนของรายได้รับล่วงหน้าค่าบริการโทรศัพท์รอดัดจ่าย	102.07	0.1	83.31	0.1	-	-
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	2,469.30	2.1	2,540.74	2.2	4,466.98	3.0
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	31,911.82	27.7	39,214.99	34.2	28,517.05	18.9
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน						
เงินฝากธนาคารที่มีภาระค้ำประกัน	0.20	0.0	0.14	0.0	0.14	0.0
เงินลงทุนในบริษัทร่วม	287.83	0.2	276.13	0.2	263.98	0.2
เงินลงทุนทั่วไป	17.08	0.0	26.96	0.0	30.76	0.0
ลูกหนี้กิจการที่เกี่ยวข้องกัน	0.20	0.0	0.20	0.0	0.20	0.0
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	37,623.23	32.6	45,569.51	39.8	53,853.93	35.7
สิทธิการใช้อุปกรณ์รอดัดบัญชี	28,489.40	24.7	12,235.26	10.7	-	-
ต้นทุนการได้รับใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ฯ	9,818.79	8.5	8,921.04	7.8	54,219.22	35.9
เครื่องมือและอุปกรณ์สัมปทานระหว่างติดตั้ง	678.27	0.6	251.73	0.2	-	-
เงินมัดจำและเงินจ่ายล่วงหน้าเพื่อการจัดซื้อและติดตั้งอุปกรณ์ดำเนินงาน	368.79	0.3	383.43	0.3	498.63	0.3
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้าและค่าใช้จ่ายรอดัดบัญชีระยะยาว	-	-	-	-	2,883.93	1.9
สินทรัพย์ไม่มีตัวตนอื่น	1,189.93	1.0	1,182.91	1.0	1,289.96	0.9
สินทรัพย์ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี	2,050.37	1.8	3,543.30	3.1	6,600.31	4.4
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	2,943.07	2.6	2,895.01	2.5	2,799.56	1.9
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	83,467.16	72.3	75,285.60	65.8	122,440.61	81.1
สินทรัพย์รวม	115,378.97	100	114,500.59	100	150,957.66	100

**มีการจัดประเภทรายการใหม่ของปี 2560

	2559		2560		2561	
	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
หนี้สิน						
หนี้สินหมุนเวียน						
เจ้าหนี้การค้าและเจ้าหนี้อื่น	32,831.04	28.5	29,985.00	26.2	39,899.48	26.4
เงินกู้ยืมระยะสั้นจากบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน	165.00	0.1	15.00	0.0	-	-
ส่วนของเงินกู้ยืมระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี	-	-	-	-	7,875.00	-
ส่วนของหุ้นกู้ที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี	-	-	2,000.00	1.7	1,500.00	1.0
รายได้รับล่วงหน้าค่าบริการโทรศัพท์	3,650.35	3.2	2,909.08	2.5	2,322.69	1.5
ภาษีเงินได้ค้างจ่าย	575.08	0.5	753.77	0.7	559.24	0.4
สำรองค่าใช้จ่ายในการรื้อถอน	-	-	98.44	0.0	57.15	-
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	1,010.80	0.9	775.42	0.7	993.99	0.7
รวมหนี้สินหมุนเวียน	38,232.27	33.1	36,536.70	31.9	53,207.55	35.2
หนี้สินไม่หมุนเวียน						
เงินกู้ยืมระยะยาว - สุทธิจากส่วนที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี	29,000.00	25.1	17,500.00	15.3	9,625.00	6.4
หุ้นกู้ - สุทธิจากส่วนที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี	20,000.00	17.3	29,500.00	25.8	28,000.00	18.5
สำรองผลประโยชน์ระยะยาวของพนักงาน	438.38	0.4	698.59	0.6	734.61	0.5
ต้นทุนการได้รับใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ฯ ค้างจ่าย	-	-	-	-	36,103.52	23.9
หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น (รวมสำรองค่าใช้จ่ายในการรื้อถอน)	563.14	0.5	1,030.37	0.9	1,357.31	0.9
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	50,001.52	43.3	48,728.97	42.6	75,820.43	50.2
รวมหนี้สิน	88,233.79	76.5	85,265.67	74.5	129,027.98	85.5
ส่วนของผู้ถือหุ้น						
ทุนออกจำหน่ายและชำระเต็มมูลค่าแล้ว	4,735.62	4.1	4,735.62	4.1	4,735.62	3.1
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	8,116.35	7.0	6,927.79	6.1	6,927.79	4.6
กำไรสะสม						
จัดสรรแล้ว - สำรองตามกฎหมาย	474.42	0.4	56.55	0.0	465.93	0.3
ยังไม่ได้จัดสรร (ขาดทุนสะสม)	(3,816.23)	(3.3)	(1,782.93)	(1.6)	(9,497.55)	-6.3
องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้น	17,634.29	15.3	19,297.27	16.9	19,297.27	12.8
ส่วนของผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมของบริษัทย่อย	0.74	0.0	0.62	0.0	0.62	0.0
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	27,145.19	23.5	29,234.92	25.5	21,929.68	14.5
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	115,378.97	100	114,500.59	100	150,957.65	100

**มีการจัดประเภทรายการใหม่ของปี 2560

งบกำไรขาดทุน

	2559		2560		2561	
	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
รายได้จากการขายและการให้บริการ						
รายได้จากการให้บริการโทรศัพท์	69,252.45	84.0	68,082.68	87.0	65,218.63	87.0
รายได้จากการขายเครื่องโทรศัพท์และชุดเลขหมาย	12,180.74	14.8	9,373.81	12.0	7,769.10	10.4
รายได้จากการดำเนินงานอื่น	1,044.41	1.3	818.32	1.0	1,991.95	2.7
รวมรายได้จากการขายและการให้บริการ	82,477.61	100	78,274.80	100	74,979.68	100
ต้นทุนขายและการให้บริการ						
ต้นทุนการให้บริการโทรศัพท์	(46,159.69)	(56.0)	(47,295.58)	(60.4)	(47,454.84)	-63.3
ต้นทุนขายเครื่องโทรศัพท์และชุดเลขหมาย	(14,686.12)	(17.8)	(12,233.26)	(15.6)	(9,824.78)	-13.1
รวมต้นทุนขายและการให้บริการ	(60,845.81)	(73.8)	(59,528.84)	(76.1)	(57,279.62)	-76.4
กำไรขั้นต้น	21,631.80	26.2	18,745.97	23.9	17,700.06	23.6
ดอกเบี้ยรับ	170.34	0.2	217.36	0.3	241.12	0.3
กำไร (ขาดทุน) จากอัตราแลกเปลี่ยน	83.84	0.1	0.05	0.0	6.82	0.0
รายได้อื่น	58.30	0.1	248.35	0.3	318.45	0.4
กำไรก่อนค่าใช้จ่าย	21,944.27	26.6	19,211.73	24.5	18,266.46	24.4
ค่าใช้จ่ายในการขายและการให้บริการ	(7,191.92)	(8.7)	(4,867.93)	(6.2)	(4,778.37)	-6.4
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	(10,604.17)	(12.9)	(10,440.57)	(13.3)	(17,930.16)	-23.9
ขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์	-	-	(6.23)	0.0	6.23	0.0
รวมค่าใช้จ่าย	(17,796.10)	(21.6)	(15,314.73)	(19.6)	(22,702.30)	-30.3
กำไรก่อนส่วนแบ่งกำไรจากเงินลงทุนในบริษัทร่วม						
ค่าใช้จ่ายทางการเงินและค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้	4,148.18	5.0	3,897.00	5.0	(4,435.84)	-5.9
ส่วนแบ่งกำไร (ขาดทุน) จากเงินลงทุนในบริษัทร่วม	10.06	0.0	(6.70)	0.0	(12.15)	0.0
กำไรก่อนค่าใช้จ่ายทางการเงินและค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้	4,158.23	5.0	3,890.30	5.0	(4,447.98)	-5.9
ค่าใช้จ่ายทางการเงิน	(1,566.65)	(1.9)	(1,557.21)	(2.0)	(1,351.24)	-1.8
กำไรก่อนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้	2,591.58	3.1	2,333.08	3.0	(5,799.23)	-7.7
ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้	(505.72)	(0.6)	(218.11)	(0.3)	1,430.54	1.9
กำไรสำหรับปี	2,085.86	2.5	2,114.98	2.7	(4,368.69)	-5.8
การแบ่งปันกำไรขาดทุน						
ส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นบริษัท	2,085.83	2.5	2,114.97	2.7	(4,368.69)	-5.8
ส่วนที่เป็นของผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมของบริษัทย่อย	0.03	0.0	0.00	0.0	0.00	0.0
กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน (บาท)						
กำไร (ขาดทุน) สุทธิส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นบริษัท	0.88		0.89		(1.85)	

งบกระแสเงินสด

	2559 (ล้านบาท)	2560 (ล้านบาท)	2561 (ล้านบาท)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน			
กำไรก่อนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้	2,591.58	2,333.08	(5,799.23)
รายการปรับกระทบยอดกำไรก่อนค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้เป็นเงินสดรับ (จ่าย) จากกิจกรรมดำเนินงาน:			
ขาดทุน (กำไร) จากอัตราแลกเปลี่ยนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง*	(134.49)	27.86	(40.30)
ส่วนแบ่งขาดทุน (กำไร) จากเงินลงทุนในบริษัทร่วม	(10.06)	6.70	12.15
เงินปันผลรับจากเงินลงทุนทั่วไป	(0.38)	(0.38)	(0.38)
ค่าเผื่อผลขาดทุนจากสินค้าล้าสมัย (โอนกลับ)	(140.70)	223.71	(276.79)
ค่าเผื่อนหนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้การค้าและลูกหนี้อื่น (โอนกลับ)	110.67	682.65	(42.89)
ค่าเผื่อการด้อยค่าของเงินลงทุนอื่น (โอนกลับ)	14.82	(29.57)	0.25
ค่าเผื่อการด้อยค่าของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสนับสนุนการให้บริการ วิทยุคมนาคมระบบเซลลูลาร์ (โอนกลับ)	-	(11.46)	-
ค่าเผื่อการด้อยค่าของที่ดิน	-	6.23	(6.23)
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	23,201.54	26,547.34	25,104.57
ตัดจำหน่ายสินทรัพย์ถาวร	119.87	164.71	52.78
ตัดจำหน่ายเครื่องมือและอุปกรณ์สัมปทานระหว่างติดตั้ง	-	34.37	-
ตัดจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนอื่น	103.22	3.44	-
ตัดจำหน่ายค่าความนิยม	19.17	-	-
ขาดทุน (กำไร) จากการจำหน่ายอุปกรณ์	52.54	(2.39)	0.25
ขาดทุนจากการจำหน่ายเครื่องมือและอุปกรณ์สัมปทานระหว่างติดตั้ง	-	59.77	-
กำไรจากการจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนอื่น	-	(18.44)	-
สำรวจผลประโยชน์ระยะยาวของพนักงาน	59.46	237.29	60.32
ค่าใช้จ่ายตามสัญญาประกันข้อพิพาท	-	-	7,850.85
รายได้จากการปลดปล่อยภาระหนี้สินของบริษัทย่อย	-	(150.00)	-
ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย	1,502.19	1,508.13	1,293.07
กำไรจากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน	27,489.45	31,623.05	28,208.44
สินทรัพย์ดำเนินงานลดลง (เพิ่มขึ้น)			
ลูกหนี้การค้าและลูกหนี้อื่น	705.59	(342.36)	382.95
สินค้าคงเหลือ	903.18	(113.96)	101.92
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	1,033.78	(52.68)	(1,842.93)
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้าและค่าใช้จ่ายรอตัดบัญชีระยะยาว	-	-	(2,883.93)
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	(83.75)	(154.66)	(355.31)
หนี้สินดำเนินงานเพิ่มขึ้น (ลดลง)			
เจ้าหนี้การค้าและเจ้าหนี้อื่น	163.19	(239.89)	(2,044.37)
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	388.48	(976.65)	(409.12)
หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น	106.05	563.48	(73.62)
เงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน	30,705.98	30,306.34	21,084.03
จ่ายดอกเบี้ย	(1,308.73)	(1,586.66)	(1,313.11)
จ่ายภาษีเงินได้	(2,938.25)	(2,566.19)	(2,690.42)
รับคืนภาษีเงินได้	166.86	1,176.19	1,175.15
เงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน	26,625.87	27,329.68	18,255.66

	2559 (ล้านบาท)	2560 (ล้านบาท)	2561 (ล้านบาท)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน			
เงินลงทุนระยะยาวอื่นลดลง (เพิ่มขึ้น)	(9.63)	18.95	(4.72)
เงินสดรับจากการขายเงินลงทุนอื่น	-	0.75	0.67
เงินปันผลรับจากบริษัทร่วม	5.00	5.00	-
เงินปันผลรับจากเงินลงทุนทั่วไป	0.38	0.38	0.38
การคืนทุนให้กับผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมเนื่องจากการชำระบัญชีของบริษัทย่อย	(1.42)	-	-
เงินสดจ่ายซื้ออาคารและอุปกรณ์	(11,401.38)	(16,996.69)	(13,422.87)
เงินสดรับจากการขายอาคารและอุปกรณ์	36.74	36.83	23.33
เครื่องมือและอุปกรณ์ระหว่างติดตั้งลดลง (เพิ่มขึ้น)	1,463.86	330.34	251.73
เงินสดรับจากการขายเครื่องมือและอุปกรณ์สัมปทานระหว่างติดตั้ง	-	2.06	-
เงินสดจ่ายซื้อสิทธิการใช้อุปกรณ์รอตต์บัญชี	(6,899.54)	(2,338.77)	(887.58)
เงินมัดจำและเงินจ่ายล่วงหน้าเพื่อการจัดซื้อและติดตั้งอุปกรณ์สัมปทานลดลง (เพิ่มขึ้น)	128.63	(19.64)	(115.19)
เงินมัดจำและเงินจ่ายล่วงหน้าค่าซื้อและติดตั้งอุปกรณ์ดำเนินงานลดลง (เพิ่มขึ้น)	(25.66)	5.00	-
เงินสดจ่ายค่าใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ฯ	-	-	(10,276.50)
สินทรัพย์ไม่มีตัวตนอื่นเพิ่มขึ้น	(689.36)	(641.58)	(807.51)
เงินสดรับจากการขายสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	-	21.99	-
เงินสดสุทธิจาก (ใช้ไปใน) กิจกรรมลงทุน	(17,392.38)	(19,575.38)	(25,238.27)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน			
เงินสดรับจากเงินกู้ยืมระยะสั้นกิจการที่เกี่ยวข้องกัน	165.00	-	-
เงินสดรับจากเงินกู้ยืมระยะสั้น	-	-	-
ชำระคืนเงินกู้ยืมระยะสั้น	-	-	(15.00)
เงินสดรับจากเงินกู้ยืมระยะยาว	11,000.00	-	-
ชำระคืนเงินกู้ยืมระยะยาว	(10,000.00)	(11,500.00)	-
ออกหุ้นกู้	5,000.00	11,500.00	-
ชำระหุ้นกู้	(5,000.00)	-	(2,000)
จ่ายเงินปันผล	(2,225.57)	(0.12)	(2,959.75)
เงินสดสุทธิจาก (ใช้ไปใน) กิจกรรมจัดหาเงิน	(1,060.57)	(0.12)	(4,974.75)
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดเพิ่มขึ้น (ลดลง) สุทธิ	8,172.91	7,754.18	(11,957.36)
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดต้นปี	10,120.53	18,293.45	26,047.62
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดสิ้นปี	18,293.45	26,047.62	14,090.27

สรุปอัตราส่วนทางการเงินรวม

	2559	2560	2561
อัตราส่วนสภาพคล่อง			
อัตราส่วนสภาพคล่อง (เท่า)	0.83	1.07	0.54
อัตราส่วนสภาพคล่องหมุนเร็ว (เท่า)	0.71	0.95	0.41
อัตราส่วนสภาพคล่องกระแสเงินสด (เท่า)	0.60	0.73	0.41
อัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้า (เท่า)	8.82	8.91	9.13
ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (วัน)	40.8	40.4	39.4
อัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ (เท่า)	6.01	6.09	4.81
ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย (วัน)	59.9	59.1	74.8
อัตราส่วนหมุนเวียนเจ้าหนี้ (เท่า)	1.94	1.90	1.64
ระยะเวลารับหนี้ (วัน)	185	190	220
Cash Cycle (วัน)	-84.8	-90.4	-105.4
อัตราส่วนแสดงความสามารถในการหากำไร			
อัตราส่วนกำไรขั้นต้น (%)	26.2%	23.9%	23.6%
อัตราส่วนกำไรสุทธิ (%)	2.5%	2.7%	-5.8%
อัตราส่วนผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (%)	7.7%	7.5%	-17.1%
อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน			
อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (%)	1.8%	1.8%	-3.3%
อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ถาวร (%)	3.1%	3.4%	-7.8%
อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (เท่า)	72.9%	68.1%	56.5%
อัตราส่วนวิเคราะห์นโยบายทางการเงิน			
อัตราส่วนหนี้สินสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (เท่า)	1.14	0.79	1.50
อัตราส่วนความสามารถในการชำระดอกเบี้ย (เท่า)	3.0	2.8	-3.1
อัตราส่วนความสามารถชำระภาระผูกพัน (เท่า)	0.85	0.93	0.67
อัตราส่วนการจ่ายเงินปันผล (%)	48%	48%	27%
มูลค่าที่ตราไว้ (บาทต่อหุ้น)	2.00	2.00	2.00
มูลค่าตามบัญชี (บาทต่อหุ้น)	11.46	12.35	9.26
กำไรต่อหุ้น (บาท)	0.88	0.89	(1.85)

คำนิยามของอัตราส่วนทางการเงิน

อัตราส่วนสภาพคล่อง

อัตราส่วนสภาพคล่อง = สินทรัพย์หมุนเวียน / หนี้สินหมุนเวียน

อัตราส่วนสภาพคล่องหมุนเร็ว = (เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด + เงินลงทุนระยะสั้น + ลูกหนี้การค้าและลูกหนี้อื่น) / หนี้สินหมุนเวียน

อัตราส่วนสภาพคล่องกระแสเงินสด = เงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน / ค่าเฉลี่ยของหนี้สินหมุนเวียนต้นงวดและปลายงวด

อัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้า = รายได้รวมจากการขายและการให้บริการ / ค่าเฉลี่ยของลูกหนี้การค้าและลูกหนี้อื่นต้นงวดและปลายงวด

ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย = 360 / อัตราส่วนหมุนเวียนลูกหนี้การค้า

อัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ = ต้นทุนขายเครื่องโทรศัพท์และชุดเลขหมาย / ค่าเฉลี่ยของสินค้าคงเหลือต้นงวดและปลายงวด

ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย = 360 / อัตราส่วนหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ

อัตราส่วนหมุนเวียนเจ้าหนี้ = ต้นทุนรวมการขายและการให้บริการ / ค่าเฉลี่ยของเจ้าหนี้การค้าและเจ้าหนี้อื่นต้นงวดและปลายงวด

ระยะเวลาชำระหนี้ = $360 / \text{อัตราส่วนหมุนเวียนเจ้าหนี้}$

Cash Cycle = ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย + ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย - ระยะเวลาชำระหนี้

อัตราส่วนแสดงความสามารถในการหากำไร

อัตราส่วนกำไรขั้นต้น = $\text{กำไรขั้นต้น} / \text{รายได้รวมจากการให้บริการและการขาย}$

อัตราส่วนกำไรสุทธิ = $\text{กำไรส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้น} / \text{รายได้รวมจากการให้บริการและการขาย}$

อัตราส่วนผลตอบแทนผู้ถือหุ้น = $\text{กำไรส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้น} / \text{ค่าเฉลี่ยส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทต้นงวดและปลายงวด}$

อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ = $\text{กำไรส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้น} / \text{ค่าเฉลี่ยสินทรัพย์รวมต้นงวดและปลายงวด}$

อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ถาวร = $\text{กำไรส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้น} / \text{ค่าเฉลี่ยสินทรัพย์ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ และสิทธิการใช้อุปกรณ์หรือตัดบัญชีต้นงวดและปลายงวด}$

อัตราส่วนหมุนของสินทรัพย์ = $\text{รายได้รวมจากการขายและการให้บริการ} / \text{ค่าเฉลี่ยสินทรัพย์รวมต้นงวดและปลายงวด}$

อัตราส่วนวิเคราะห์นโยบายทางการเงิน

อัตราส่วนหนี้สินสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น = $(\text{หนี้สินที่มีภาระดอกเบี้ยหักด้วยเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด}) / \text{ส่วนของผู้ถือหุ้นรวม}$

อัตราส่วนความสามารถในการชำระดอกเบี้ย = $\text{กำไรก่อนค่าใช้จ่ายทางการเงินและค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้} / \text{ดอกเบี้ยจ่าย}$

อัตราส่วนความสามารถชำระภาระผูกพัน = $\text{เงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน} / (\text{ชำระหนี้สิน} + \text{จ่ายดอกเบี้ย} + \text{เงินสดสุทธิใช้ในกิจกรรมลงทุน} + \text{จ่ายเงินปันผล})$

อัตราส่วนการจ่ายเงินปันผล = $\text{เงินปันผล} / \text{กำไรส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้น}$

มูลค่าตามบัญชี = $\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท} / \text{จำนวนหุ้นที่ชำระแล้ว}$

14 การวิเคราะห์และคำอธิบายของฝ่ายจัดการ

14.1 สรุปสาระสำคัญปี 2561

การเปลี่ยนผ่านของบริษัทไปสู่ระบบใบอนุญาตเสรีสมบูรณ์ภายหลังสิ้นสุดมาตรการคุ้มครองผู้ใช้บริการชั่วคราวกรณีสิ้นสุดสัญญาสัมปทานในไตรมาส 4/2561 โดยบริษัทใช้เงินลงทุนกว่า 19,528 ล้านบาทในปี 2561 ซึ่งเป็นระดับบนของประมาณการเงินลงทุนที่คาดว่าจะใช้เพื่อเร่งติดตั้งสถานีฐาน 4G-2300MHz ภายใต้สัญญาพันธมิตรกับบริษัททีโอที จำกัด (มหาชน) (“ทีโอที”) รวมทั้งเพิ่มความหนาแน่นโครงข่าย 2100MHz ของบริษัท เพื่อให้ลูกค้าได้รับประสบการณ์ใช้งานที่ดีขึ้น โดยสถานีฐาน 4G-2300MHz ได้ถูกติดตั้งแล้วกว่า 12.7 พันสถานี ในขณะที่สถานีฐานโครงข่ายคลื่นความถี่ 2100MHz ทั้งเทคโนโลยี 4G และ 3G มีจำนวนรวมเพิ่มขึ้นกว่า 7.9 พันสถานีในปี 2561 นอกจากนี้ บริษัทมีโครงสร้างต้นทุนใหม่ภายหลังสิ้นสุดสัญญาสัมปทานซึ่งมีรายละเอียดแสดงไว้ในคำอธิบายและวิเคราะห์ของฝ่ายจัดการประจำไตรมาสที่ 3/2561

ความไม่แน่นอนในเรื่องคลื่นความถี่อันสืบเนื่องมาจากการสิ้นสุดของสัญญาสัมปทานของบริษัทได้หมดไปหลังบริษัทมีคลื่นความถี่ใหม่ทั้งจากการประมูลและการเป็นพันธมิตรกับทีโอที โดย ดีแทคไดรเนต (“ดีทีเอ็น”) ซึ่งเป็นบริษัทย่อยของบริษัทเป็นผู้ชนะการประมูลและได้รับใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ทั้งย่าน 1800 MHz ปริมาณแถบความกว้าง 2 x 5 MHz และย่าน 900 MHz ปริมาณแถบความกว้าง 2 x 5 MHz ในปี 2561 รวมทั้งกลุ่มบริษัทได้เซ็นสัญญาเป็นพันธมิตรกับทีโอทีเพื่อเปิดให้บริการ 4G บนโครงข่ายคลื่นความถี่ 2300 MHz เมื่อไตรมาส 2/2561 ที่ผ่านมามีรายได้โครงข่ายแบรนด์ “dtac-T TURBO” นอกจากนี้ บริษัทสามารถใช้งานโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมภายใต้สัญญาสัมปทานได้อย่างต่อเนื่องโดยการเข้าทำสัญญากับบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (“กสท.”) เพื่อให้บริการโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์โทรคมนาคมจาก กสท. รวมทั้งดำเนินการระงับข้อพิพาทจำนวนหนึ่งที่มีอยู่ กับ กสท. ในช่วงต้นปี 2562 ซึ่งจะมีผลเป็นการระงับข้อพิพาท หากได้รับอนุญาตจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นสามัญประจำปี 2562

รายได้จากการให้บริการของบริษัทยังคงได้รับผลกระทบจากการแข่งขันในตลาดที่อยู่ในระดับสูง ในขณะที่ความไม่แน่นอนในประเด็นเรื่องการหมดอายุสัญญาสัมปทานได้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของลูกค้าในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งจากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้รายได้จากการให้บริการไม่รวมค่าเชื่อมต่อโครงข่ายในปี 2561 ลดลง 2.8% จากปีก่อน สอดคล้องกับประมาณการที่คาดว่าจะไว้ ในขณะที่ EBITDA (ก่อนรายการอื่น) ของบริษัทอยู่ที่ 28,391 ล้านบาทลดลง 6.7% จากปีก่อนโดยส่วนใหญ่เป็นผลกระทบจากรายได้จากการให้บริการที่ลดลง รวมทั้งมีค่าใช้จ่ายในการโรมมิ่ง 4G บนโครงข่ายคลื่นความถี่ 2300MHz ที่จ่ายให้กับทีโอที และค่าใช้จ่ายบริการโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์โทรคมนาคมที่จ่ายให้ กสท. โดย EBITDA margin ของปี 2561 อยู่ที่ระดับ 37.9% สอดคล้องกับประมาณการที่คาดว่าจะไว้ ทั้งนี้ บริษัทมีผลขาดทุนสุทธิ 4,369 ล้านบาทในปี 2561 โดยเป็นผลจากการบันทึกค่าใช้จ่ายเพื่อการระงับข้อพิพาทกับ กสท.

ในปี 2562 บริษัทคาดว่าจะใช้เงินลงทุนในช่วง 13,000 ถึง 15,000 ล้านบาท เพื่อพัฒนาประสบการณ์ใช้งานของลูกค้าให้ดีขึ้น รวมทั้งมีความปรารถนาที่จะกลับมาเติบโตพร้อมทั้งให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ รายละเอียดเพิ่มเติมสำหรับแนวโน้มผลการดำเนินงานจะแจ้งในช่วงไตรมาส 2/2562

14.2 รายการพิเศษที่สำคัญ

การระงับข้อพิพาทกับบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)

เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2562 บริษัทเข้าทำสัญญาระงับข้อพิพาทกับ กสท. เพื่อระงับข้อพิพาทส่วนใหญ่ที่บริษัทและกลุ่มบริษัทมีกับ กสท. ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาของการดำเนินการภายใต้สัญญาสัมปทาน โดยภายใต้สัญญาระงับข้อพิพาทดังกล่าว บริษัทตกลงชำระค่าตอบแทนเพื่อการระงับข้อพิพาทเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 9,510 ล้านบาท ทั้งนี้ บริษัทได้บันทึกค่าตอบแทนเพื่อการระงับข้อพิพาทดังกล่าวแล้วทั้งจำนวนในงบกำไรขาดทุนสำหรับปี 2561 ทั้งนี้ สัญญาระงับข้อพิพาทดังกล่าวจะมีผลเป็นการระงับข้อพิพาทก็ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นประจำปี 2562 ของบริษัท (สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากหมายเหตุประกอบงบการเงินประจำปี 2561 และข่าวแจ้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2562 และวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562)

14.3 สรุปผลการดำเนินงาน

ณ สิ้นปี 2561 บริษัทมีฐานลูกค้ารวมอยู่ที่ 21.2 ล้านเลขหมาย ลดลงกว่า 1.5 ล้านเลขหมายจากปีก่อนอันเป็นผลจากการลดลงของฐานลูกค้าระบบเติมเงิน ในขณะที่การเติบโตของฐานลูกค้าระบบรายเดือนช่วยชดเชยได้บางส่วน โดยฐานลูกค้าระบบเติมเงินมีจำนวนอยู่ที่ 15.1 ล้านเลขหมาย ลดลงกว่า 1.9 ล้านเลขหมายจากปีก่อนอันเป็นผลจากการแข่งขันในตลาดที่อยู่ในระดับสูงและการเปลี่ยนลูกค้าจากระบบเติมเงินเป็นระบบรายเดือน ในขณะที่ฐานลูกค้าระบบรายเดือนมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ระดับ 6.1 ล้านเลขหมาย เพิ่มขึ้น 0.4 ล้านเลขหมายจากปีก่อน ทั้งนี้ แนวโน้มฐานลูกค้ารวมของบริษัทในไตรมาส 4/2561 เริ่มปรับตัวดีขึ้นเมื่อเทียบกับไตรมาสที่ผ่านมา โดยมีปัจจัยจากแคมเปญเครื่องโทรศัพท์และโปรโมชั่นบริการเสริมในช่วงเฉลิมฉลองปีใหม่ รวมทั้งมีการสื่อสารกับลูกค้าถึงความมุ่งมั่นของบริษัทในการพัฒนาบริการอย่างต่อเนื่อง

รายได้เฉลี่ยต่อเลขหมาย (ไม่รวม IC) ในปี 2561 อยู่ที่ระดับ 244 บาทต่อเดือน เพิ่มขึ้น 6.4% จากปีก่อน โดยมีปัจจัยจากจำนวนฐานลูกค้าระบบรายเดือนที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็น 29% ของฐานลูกค้าทั้งหมด จากเดิมอยู่ที่ระดับ 25% เมื่อสิ้นปีก่อน ทั้งนี้ รายได้เฉลี่ยต่อเลขหมายของฐานลูกค้าระบบรายเดือนในปี 2561 อยู่ที่ 541 บาทต่อเดือน ทรงตัวจากปีก่อน ในขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อเลขหมายของฐานลูกค้าระบบเติมเงินในปี 2561 อยู่ที่ 142 บาทต่อเดือน ลดลง 2.0% จากปีก่อน เนื่องจากการลดลงของรายได้จากบริการระบบเติมเงิน

ปริมาณการใช้งานอินเทอร์เน็ตบนโครงข่าย 4G บนคลื่น 2300 MHz ของทีโอที ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามพื้นที่การให้บริการที่เพิ่มขึ้นและประสิทธิภาพใช้งานอินเทอร์เน็ตที่ดีกว่าของโครงข่าย โดย ณ สิ้นปี 2561 สถานีฐานบนโครงข่าย 4G บนคลื่น 2300 MHz ภายใต้อาณาเขตที่มีทีโอทีให้บริการติดตั้งแล้วกว่า 12.7 พันสถานี เพิ่มขึ้น 114% จากไตรมาส 3/2561 โดยจำนวนผู้ใช้บริการ 4G มีจำนวนอยู่ที่ 9.9 ล้านเลขหมาย คิดเป็นสัดส่วน 47% ของฐานลูกค้ารวม ในขณะที่จำนวนอุปกรณ์ที่รองรับเทคโนโลยี 4G มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็น 65% ของฐานลูกค้ารวม และสัดส่วนจำนวนผู้ใช้อุปกรณ์สมาร์ตโฟนเพิ่มขึ้นเป็น 78% ของฐานลูกค้ารวม

จำนวนผู้ใช้บริการรวม (พันเลขหมาย)	ปี 2560	ปี 2561	%YoY
ระบบรายเดือน (ภายใต้สัญญาสัมปทานจาก CAT)	297	-	-100%
ระบบเติมเงิน (ภายใต้สัญญาสัมปทานจาก CAT)	221	-	-100%
ระบบรายเดือน (ภายใต้ใบอนุญาต)	5,340	6,071	14%
ระบบเติมเงิน (ภายใต้ใบอนุญาต)	16,794	15,131	-10%
รวม	22,652	21,202	-6.4%
จำนวนผู้ใช้บริการใหม่สุทธิ (พันเลขหมาย)	ปี 2560	ปี 2561	%YoY
ระบบรายเดือน	612	434	-29%
ระบบเติมเงิน	-2,440	-1,884	23%
รวม	-1,828	-1,450	21%
ปริมาณการใช้งาน (บาทต่อเลขหมายต่อเดือน)	ปี 2560	ปี 2561	%YoY
ระบบรายเดือน	263	243	-7.5%
ระบบเติมเงิน	123	104	-15%
เฉลี่ยสองระบบ	153	140	-8.6%
ระบบรายเดือน ไม่รวม IC	186	172	-7.2%
ระบบเติมเงิน ไม่รวม IC	96	80	-17%
เฉลี่ยสองระบบ ไม่รวม IC	115	103	-10%
รายได้เฉลี่ยต่อเลขหมาย (บาทต่อเลขหมายต่อเดือน)	ปี 2560	ปี 2561	%YoY
ระบบรายเดือน	567	561	-1.2%
ระบบเติมเงิน	154	148	-3.8%
เฉลี่ยสองระบบ	242	254	4.8%
ระบบรายเดือน ไม่รวม IC	541	541	0.1%
ระบบเติมเงิน ไม่รวม IC	145	142	-2.0%
เฉลี่ยสองระบบ ไม่รวม IC	230	244	6.4%

14.4 สรุปผลประกอบการด้านการเงิน

14.4.1 รายได้

ในปี 2561 บริษัทมีรายได้รวมอยู่ที่ 74,980 ล้านบาท ลดลง 4.2% จากปีก่อน โดยมีปัจจัยจากรายได้จากการให้บริการและรายได้จากการจำหน่ายเครื่องโทรศัพท์ที่ลดลง โดยรายได้จากการให้บริการไม่รวมค่าเชื่อมต่อโครงข่ายอยู่ที่ 63,014 ล้านบาท ลดลง 2.8% จากปีก่อน เนื่องจากรายได้บริการระบบเดิมเงินยังคงลดลงในขณะที่รายได้จากบริการต่างประเทศได้รับผลกระทบจากบริการทางเลือกและการแข่งขันในตลาด นอกจากนี้ บริษัทได้เพิ่มความเข้มงวดในการเปิดให้บริการของผู้ให้บริการคอนเทนต์ภายนอกโดยมุ่งหวังสร้างประสบการณ์ใช้งานของลูกค้าให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้รายได้จากบริการคอนเทนต์มีระดับลดลง ทั้งนี้ รายได้ค่าเชื่อมต่อโครงข่ายลดลง 32%จากปีก่อน เนื่องจากการปรับลดลงของอัตราค่าเชื่อมต่อโครงข่ายเมื่อไตรมาส 1/2561 และปริมาณการใช้งานที่ลดลง

รายได้จากบริการหลัก (หรือรายได้จากบริการเสียงและบริการข้อมูลรวมกัน) อยู่ที่ 58,690 ล้านบาท ลดลง 0.7% จากปีก่อน โดยส่วนใหญ่เป็นผลจากรายได้จากการให้บริการระบบเดิมเงินที่ลดลง และรายได้จากบริการคอนเทนต์ที่ลดลงดังกล่าวข้างต้น รวมถึงความกังวลของลูกค้าจากความไม่แน่นอนในเรื่องการสิ้นสุดสัญญาสัมปทาน

รายได้จากบริการข้ามแดนอัตโนมัติ อยู่ที่ 1,127 ล้านบาท ลดลง 3.0% จากปีก่อนอันเป็นผลจากการแข่งขันในตลาดและบริการทางเลือกอื่น

รายได้จากการให้บริการอื่น อยู่ที่ 3,197 ล้านบาท ลดลง 30% จากปีก่อน โดยส่วนใหญ่เป็นผลจากการลดลงของรายได้จาก บริการโทรทางไกลระหว่างประเทศ

รายได้จากการจำหน่ายเครื่องโทรศัพท์และชุดเลขหมาย อยู่ที่ 7,769 ล้านบาท ลดลง 17% จากปีก่อน โดยส่วนใหญ่เป็นผลจากจำนวนเครื่องโทรศัพท์ที่ขายได้ลดลง ซึ่งทำให้ผลขาดทุนจากการ ขายเครื่องโทรศัพท์และชุดเลขหมายในปี 2561 ลดลง 28% จาก ปีก่อน มาอยู่ที่ระดับ 2,056 ล้านบาท

14.4.2 ต้นทุนการดำเนินงาน

ต้นทุนการดำเนินงานไม่รวมค่าเชื่อมต่อโครงข่าย (IC) อยู่ที่ 45,180 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 2.4% จากปีก่อนโดยส่วนใหญ่เป็นผลจากค่าใช้จ่ายโรมมิ่งบริการ 4G บนคลื่นความถี่ 2300MHz ที่จ่ายให้ทีโอที และค่าใช้จ่ายบริการโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์โทรคมนาคมที่จ่ายให้ กสท

ค่าธรรมเนียมและส่วนแบ่งรายได้ อยู่ที่ 6,262 ล้านบาท ลดลง 28% จากปีก่อน เนื่องจากการใช้งานบนโครงข่ายสัมปทานมีปริมาณลดลงอันเป็นผลสืบเนื่องจากการสิ้นสุดของสัญญาสัมปทาน นอกจากนี้ การปรับลดอัตราค่าธรรมเนียมยูเอสไอและใบอนุญาตในปี 2560 ได้ช่วยให้ค่าธรรมเนียมและส่วนแบ่งรายได้ลดลงเช่นกัน ดังนั้น สัดส่วนค่าธรรมเนียมและส่วนแบ่งรายได้ต่อรายได้จากการให้บริการไม่รวมค่าเชื่อมต่อโครงข่ายในปี 2561 ลดลงมาอยู่ที่ระดับ 9.9% จากเดิมอยู่ที่ระดับ 13.4% ในปี 2560 นอกจากนี้ ในไตรมาส 4/2561 บริษัทได้บันทึกค่าใช้จ่ายภายใต้มาตรการคุ้มครองผู้ใช้บริการชั่วคราวกรณีสิ้นสุดสัญญาสัมปทานและรายการพิเศษภายหลังสิ้นสุดสัญญาสัมปทานไว้ในค่าธรรมเนียมและส่วนแบ่งรายได้

ค่าใช้จ่ายด้านโครงข่าย อยู่ที่ 8,475 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 24% จากปีก่อน จากการขยายโครงข่ายและค่าใช้จ่ายบริการโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์โทรคมนาคมซึ่งรวมถึงค่าบริการชำระล่วงหน้าซึ่งทยอยรับรู้ที่จ่ายให้ กสท

ค่าใช้จ่ายอื่น อยู่ที่ 6,246 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 109% จากปีก่อนอันเป็นผลจากค่าใช้จ่ายในการโรมมิ่ง 4G บนโครงข่ายคลื่นความถี่ 2300MHz ที่จ่ายให้กับทีโอทีซึ่งเริ่มบันทึกในไตรมาส 2/2561 ซึ่งค่าใช้จ่ายอื่นที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว บางส่วนได้ถูกชดเชยด้วยรายได้ค่าเช่าเครื่องและอุปกรณ์โทรคมนาคม 2300 MHz ที่ได้รับจากทีโอทีซึ่งเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่ายของต้นทุนการให้บริการ อยู่ที่ 24,197 ล้านบาท ลดลง 5.5% จากปีก่อนเนื่องจากสินทรัพย์สัมปทานตัดจำหน่ายครบแล้วตามการสิ้นสุดสัมปทานเมื่อเดือนกันยายน 2561 ซึ่งค่าตัดจำหน่ายที่ลดลงดังกล่าวบางส่วนถูกชดเชยโดยค่าตัดจำหน่ายของต้นทุนใบอนุญาตคลื่นความถี่ 900 MHz และ 1800 MHz ที่ประมูลได้มาใหม่ รวมทั้งมีการขยายโครงข่ายอย่างต่อเนื่อง

14.4.3 ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร

ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร อยู่ที่ 22,709 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 48% จากปีก่อน อันเป็นผลจากการบันทึกค่าใช้จ่ายจากการรับข้อพิพาทกับ กสท โดยหากไม่รวมผลดังกล่าวแล้ว ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร จะลดลงเนื่องจากการลดลงของทั้งค่าใช้จ่ายในการขายและ ค่าใช้จ่ายในการบริหาร รวมทั้งมีการตั้งสำรองหนี้สูญที่ลดลง

ค่าใช้จ่ายในการขายและการตลาด อยู่ที่ 4,778 ล้านบาท ลดลง 1.8% จากปีก่อน โดยเป็นผลจากค่าคอมมิชชั่นที่ลดลงซึ่งบางส่วนถูกชดเชยด้วยค่าใช้จ่ายด้านสื่อและโฆษณาที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ในไตรมาส 4/2561 ค่าใช้จ่ายในการขายและการตลาด อยู่ที่ 1,491 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 15% จากไตรมาสเดียวกันของปีก่อน และเพิ่มขึ้น 27% จากไตรมาสก่อน อันเป็นผลจากการสื่อสารกับลูกค้าอย่างต่อเนื่องถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาบริการของดีแทค รวมทั้งมีกิจกรรมชิงโชคและแคมเปญการตลาดต่างๆ ในช่วงเทศกาลเฉลิมฉลอง

ค่าใช้จ่ายในการบริหาร อยู่ที่ 15,687 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 96% จากปีก่อน อันเป็นผลจากการรับข้อพิพาทกับ กสท โดยหากไม่รวมผลดังกล่าวแล้ว ค่าใช้จ่ายในการบริหารจะลดลงอันเป็นผลจากมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพและรายการพิเศษจำนวน 178 ล้านบาทจากการประเมินมูลค่าผลประโยชน์พนักงานที่บันทึกเมื่อไตรมาส 4/2560

ค่าใช้จ่ายการตั้งสำรองหนี้สูญ อยู่ที่ 1,379 ล้านบาท ลดลง 9.6% จากปีก่อนอันเป็นผลจากกระบวนการจัดเก็บรายได้และคุณภาพของลูกค้าใหม่ที่ดีขึ้น

ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่ายของค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร อยู่ที่ 864 ล้านบาท ลดลง 4.5% จากปีก่อน

14.4.4 EBITDA และกำไรสุทธิ

บริษัทมี EBITDA (ก่อนรายการอื่น) อยู่ที่ 28,391 ล้านบาท ลดลง 6.7% จากปีก่อน โดยส่วนใหญ่เป็นผลจากค่าใช้จ่ายในช่วงมาตรการคุ้มครองผู้ใช้บริการชั่วคราวกรณีสิ้นสุดสัญญาสัมปทาน ค่าใช้จ่ายโรมมิ่ง 4G บนโครงข่ายคลื่นความถี่ 2300MHz ที่จ่ายให้กับทีโอที และค่าใช้บริการโครงข่ายพื้นฐานและอุปกรณ์โทรคมนาคมจาก กสท ซึ่งรวมถึงค่าบริการชำระล่วงหน้าที่ยกขอยรับรู้ รวมทั้งบริษัทมีรายได้จากการให้บริการที่ลดลง ทั้งนี้ EBITDA margin ของปี 2561 ลดลงจากระดับ 38.9% เมื่อปี 2560 มาอยู่ที่ระดับ 37.9% ในปี 2561 ซึ่งสอดคล้องกับประมาณการที่คาดไว้ ทั้งนี้ EBITDA ในที่นี้ไม่รวมค่าใช้จ่ายเพื่อรับข้อพิพาทกับ กสท ดังกล่าวข้างต้น

ในปี 2561 บริษัทมีผลประกอบการขาดทุนสุทธิ 4,369 ล้านบาท อันเป็นผลจากการบันทึกค่าใช้จ่ายเพื่อรับข้อพิพาทกับ กสท

งบกำไรขาดทุน (ล้านบาท)	ปี 2560	ปี 2561	%YoY
บริการหลัก (บริการเสียงและข้อมูล)	59,120	58,690	-0.7%
บริการข้ามแดนอัตโนมัติ	1,162	1,127	-3.0%
รายได้จากการให้บริการอื่น	4,539	3,197	-30%
รายได้จากการให้บริการ ไม่รวม IC	64,821	63,014	-2.8%
รายได้จากค่าเชื่อมต่อโครงข่าย (IC)	3,262	2,204	-32%
รวมรายได้จากการให้บริการ	68,083	65,219	-4.2%
รายได้จากการจำหน่ายเครื่องโทรศัพท์และชุดเลขหมาย	9,374	7,769	-17%
รายได้จากการดำเนินงานอื่น	818	1,992	143%
รวมรายได้	78,275	74,980	-4.2%
ต้นทุนการให้บริการ	(47,296)	(47,455)	0.3%
ค่าธรรมเนียมและส่วนแบ่งรายได้	(8,670)	(6,262)	-28%
ค่าใช้จ่ายด้านโครงข่าย	(6,856)	(8,475)	24%
ค่าเชื่อมต่อโครงข่าย (IC)	(3,191)	(2,275)	-29%
ค่าใช้จ่ายอื่น	(2,986)	(6,246)	109%
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	(25,594)	(24,197)	-5.5%
ต้นทุนการจำหน่ายเครื่องโทรศัพท์และชุดเลขหมาย	(12,233)	(9,825)	-20%
รวมต้นทุน	(59,529)	(57,280)	-3.8%
กำไรขั้นต้น	18,746	17,700	-5.6%
ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร	(15,308)	(22,709)	48%
การขายและการตลาด	(4,868)	(4,778)	-1.8%
การบริหาร	(8,011)	(15,687)	96%
การตั้งสำรองหนี้สูญ	(1,525)	(1,379)	-9.6%
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	(905)	(864)	-4.5%
ขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์	(6)	6	-200%
กำไร (ขาดทุน) จากอัตราแลกเปลี่ยน	0	7	13599%
ดอกเบี้ยรับ	217	241	11%
รายได้อื่นและส่วนแบ่งกำไรจากเงินลงทุนในบริษัทร่วม	242	306	27%
กำไรก่อนค่าใช้จ่ายทางการเงินและภาษีเงินได้	3,890	(4,448)	-214%
ค่าใช้จ่ายทางการเงิน	(1,557)	(1,351)	-13%
ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้	(218)	1,431	-756%
กำไร (ขาดทุน) สุทธิส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้น	2,115	(4,369)	-307%
EBITDA (ล้านบาท)	ปี 2560	ปี 2561	%YoY
กำไรสำหรับงวด	2,115	(4,369)	-307%
ค่าใช้จ่ายทางการเงิน	1,557	1,351	-13%
ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้	218	(1,431)	-756%
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	26,498	25,061	-5.4%
รายการอื่น	57	7,778	13452%
EBITDA	30,446	28,391	-6.7%
EBITDA margin	38.9%	37.9%	

14.4.5 งบดุลและข้อมูลสำคัญทางการเงิน

ณ สิ้นปี 2561 บริษัทมีสินทรัพย์รวมทั้งสิ้น 150,958 ล้านบาท เพิ่มจากระดับ 114,501 ล้านบาทเมื่อปีก่อน โดยส่วนใหญ่เป็นผลจากการได้รับใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ทั้งย่าน 1800 MHz และ 900 MHz รวมทั้งจากการลงทุนในโครงข่าย ทั้งนี้ ระดับเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดอยู่ที่ระดับ 14,090 ล้านบาท ลดลงจาก ระดับ 26,048 ล้านบาท โดยส่วนใหญ่เป็นผลจากการจ่ายเงินลงทุนในโครงข่ายและการจ่ายเงินค่าใบอนุญาตคลื่นความถี่ ในขณะที่หนี้สินที่มีภาระดอกเบี้ยอยู่อยู่ที่ระดับ 47,000 ล้านบาท ลดลงจากเดิมซึ่งอยู่ที่ระดับ 49,015 ล้านบาทเมื่อปีที่แล้ว ทั้งนี้ อัตราส่วนหนี้สินสุทธิต่อ EBITDA อยู่ที่ระดับ 1.2 เท่า เพิ่มขึ้นจากเดิมซึ่งอยู่ที่ระดับ 0.8 เท่าเมื่อปีก่อนเนื่องจากมีเงินสดและ EBITDA ที่ลดลง

ในปี 2561 บริษัทใช้เงินลงทุน 19,528 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 18% จากปีก่อน เพื่อเร่งขยายโครงข่าย ทั้งนี้ บริษัทมีกระแสเงินสด สุทธิจากการดำเนินงาน (คำนวณจาก EBITDA หักด้วยเงินลงทุน) อยู่ที่ 8,863 ล้านบาท ลดลง 36% จากปีก่อน เนื่องจากมี EBITDA ที่ลดลงและใช้เงินลงทุนเพิ่มขึ้น

งบกระแสเงินสด (ล้านบาท)	ปี 2560	ปี 2561
เงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน	30,306	21,084
จ่ายดอกเบี้ยและภาษีเงินได้	(2,977)	(2,828)
เงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน	27,330	18,256
เงินสดสุทธิที่ใช้ในกิจกรรมลงทุน	(19,575)	(25,238)
เงินสดสุทธิ รับ/ (ชำระคืน) - เงินกู้ยืมและหุ้นกู้	-	(2,015)
จ่ายเงินปันผล	(0)	(2,960)
เงินสดสุทธิจากกิจกรรมจัดหาเงิน	(0)	(4,975)
เงินสดและเทียบเท่าสุทธิเพิ่มขึ้น/(ลดลง)	7,754	(11,957)
เงินสดและเทียบเท่าต้นงวด	18,293	26,048
เงินสดและเทียบเท่าสิ้นงวด	26,048	14,090

งบแสดงสถานะทางการเงิน (ล้านบาท)	สิ้นปี 2560	สิ้นปี 2561
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	26,048	14,090
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	13,167	14,427
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	75,286	122,441
รวมสินทรัพย์	114,501	150,958
หนี้สินหมุนเวียน	36,537	53,208
หนี้สินไม่หมุนเวียน	48,729	75,820
รวมหนี้สิน	85,266	129,028
รวมส่วนของผูถือหุ้น	29,235	21,930
รวมหนี้สินและส่วนของผูถือหุ้น	114,501	150,958

กำหนดการคืนหนี้เงินกู้ (ล้านบาท) ณ สิ้นปี 2561	เงินกู้	หุ้นกู้
ปี 2562	7,875	1,500
ปี 2563	7,875	4,000
ปี 2564	875	2,500
ปี 2565 เป็นต้นไป	875	21,500

อัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ	ปี 2560	ปี 2561
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (%)	8%	n/a
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (%)	2%	n/a
อัตราส่วน Interest coverage (เท่า)	2.7x	n/a
อัตราส่วนหนี้สินสุทธิต่อ EBITDA (เท่า)	0.8x	1.2x
อัตราส่วนเงินลงทุนต่อรายได้รวม (%)	21%	26%

14.5 แนวโน้มปี 2562

ในปี 2562 บริษัทจะให้ความสำคัญในการพัฒนาโครงข่ายและ ประสบการณ์การใช้งานของลูกค้าให้ดีขึ้นรวมทั้งจะสร้างสรรค์ ข้อเสนอและให้บริการที่เน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลางมากขึ้น บริษัท จะพัฒนาแบรนด์ดีแทคให้แข็งแกร่งขึ้นและนำเสนอคุณค่าของแบรนด์ให้ลูกค้ารับรู้ ทั้งนี้บริษัทคาดว่าจะใช้เงินลงทุนในปี 2562 ในช่วง 13,000 ถึง 15,000 ล้านบาท โดยมีความปรารถนา ที่จะกลับมาเติบโตพร้อมทั้งให้ความสำคัญในด้านประสิทธิภาพ การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยรายละเอียดเพิ่มเติมสำหรับแนวโน้ม ผลการดำเนินงานของปี 2562 จะแจ้งในช่วงไตรมาส 2/2562 ต่อไป

บริษัทคงนโยบายการจ่ายเงินปันผลโดยมีนโยบายการจ่ายเงินปันผลไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของกำไรสุทธิของบริษัท ขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินและแผนการประกอบธุรกิจของบริษัท ในอนาคต โดยบริษัทมีเป้าหมายพิจารณาจ่ายเงินปันผลทุกครึ่งปี